

A kibernetika bölcsőhelye

Néhány hét óta Kalmár László neve jelzi a József Attila Tudományegyetem Árpád téri Kibernetikai Laboratórium épületét. Az intézmény ünnepélyes keretek között vette föl alapítójának, az öt éve elhunyt Kosuth- és állami díjas akadémikusnak nevét. Szelleme, öröksége eddig is meghatározta az intézet tevékenységét.

Kalmár László 1905-ben született, 22 évesen került a szegedi egyetemre, ahol haláláig dolgozott. A húszas évek végétől a matematikai logika és a halmazelmélet központi problémáival foglalkozott, világviszonylatban is legjelentősebb munkái a logikai döntésmélettel kapcsolatosak. Emellett kiemelkedő eredményeket ért el az interpoláció-elmélet, az analitikus számelmélet, a csoport- és a játékelmélet területén is. Az ötvenes évek közepétől **érdeklődése a számítástudomány felé fordult**, s ettől kezdve haláláig erre jeztét adta kibernetika, a számítástudomány és a számítástechnika hazai megteremtésének, felsőfokú oktatásának, gyakorlati bevezetésének és népszerűsítésének szentelte. Tudományos közéleti tekintélyének látba vetésével serkentette a hazai számítógépek elterjedését, felhasználását. Szívügyének tekintette a matematika és más tudományok kapcsolatának ápolását is, szakmai és emberi tekintélyre is ösztönzött interdiszciplináris munkára. Sokoldalú tevékenységében fölfelelhetők műszaki és filozófiai, biológiai és nyelvészeti vonatkozású dolgozatok is.

Nevéhez fűződik a számítástudomány, a számítógépes irányzat és a kibernetikai kutatások hazai megteremtésén túl a **felsőfokú számítástechnikai szakemberképzés** megindítása, melynek az ő szegedi intézete volt a bölcsője. Kezdeményezésére alapították a JATE Kibernetikai Laboratóriumát, melyet több mint egy évtizeden keresztül vezetett, jól működő, hatékony intézménnyé, számítástechnikai oktatás és a határterületi kutatások or-

szágosan elismert bázisává fejlesztett.

Az intézmény ugyanazokat a feladatokat látja el napjainkban is, mint amelyekkel alapította, Kalmár László akadémikus megfogalmazott: a kibernetika a számítástudomány **kutatási, oktatási és szolgáltatási műhelye**. Mint dr. Hunya Péter, a kibernetikai laboratórium vezetője elmondta, az alapítás óta a célok változatlanok, ám a lehetőségek és feladatok folyamatosan **növekedtek**. Mostani apparátusuk a magyar művelődés- és oktatásügy legnagyobb számítógépes rendszere, mely országosan is a legelsőik közé tartozik. Területi oktatási központ, mely nemcsak a József Attila Tudományegyetem képzési feladatait látja el, de a többi szegedi felsőoktatási intézmény, sőt Kecskemét és Hódmezővásárhely egyetemi, főiskolai karainak, valamint jó néhány középiskolának igényeit is kielégíti. A központ nagy kapacitású eszközök ezereit a helyekről is hozzáférhető, igénybevehető. A központi gép egy-egy szerre 32 terminál egyidejű működését teszi lehetővé, a hallgatói teremben az elmúlt évben 13 ezer feladatot oldottak meg. Ezt a területi gondolatot is Kalmár professzor fogalmazta meg először, megvalósulásáért annak idején kemény ellenállást kellett leküzdenie.

Mostani helyükön 1975-ben kezdtek dolgozni a számítógépek, két évre rá vette birtokába az épületet a kibernetikai laboratórium. Technikailag hatalmas a fejlődés, de minden előrelépés az alapító által kijelölt útvonalon történt. Az **oktatás területén** a tartalmi oldal erősödött, a mai hallgatók több ismeretet kaphatnak, jobb gyakorlati felkészültséggel hagyhatják el az egyetemet, bár nélkülözni képtelenek Kalmár professzor egyedülállóan vonzó és színes előadásait. A **kutatómunkában** is folytatódnak az általa elkezdett vizsgálódások, elsősorban számítástechnikai és kibernetikai módszerek határterületi alkalmazásához kapcsolódó elvi és gyakorlati kutatások.

Prága Urbanizációs gondok

Prágában a századeleji még alig 200 ezer ember él. Napjainkra a csehszlovák főváros millió nagyvárossá nőtte ki magát. 1980 végén a város lakossága 1 millió 182 ezer 867 fő volt, mintegy hatszorosa a századelejinél.

A város gyarapodása sokféle urbanizációs gond elé állította a Prága sorsáért felelős vezetőket. A tervezésű és céltudatos intézkedések következtében azonban az urbanizáció nem vált átokká. Igaz, nem volt problémamentes a közelmúlt, és nem az a jelen sem.

A legfontosabb feladat itt is a lakásépítés. Az utóbbi 35 évben 190 ezer új lakást adtak át rendeltetésének, így jelenleg a prágaiak 42 százaléka a H. világ-háború után épült korszerű, komfortos lakásokban él. Az új lakóömbökből többsége zöldövezetben, az elővárosokban épült fel.

Prágában a századeleji tanácsvezetőinek. Mivel a város műemlékeit kímélni akarják, az óvárost elkerüli a tömegközlekedés. Prágában különben is korlátozták a gépkocsiforgalmat. Hogy ezt megtehesék, gyors és olcsó tömegközlekedési eszközökre volt szükség. Ezért 1974-ben szovjet segítséggel megépült a prágai metró első szakasza. Ma a metróvonalak hossza 20 kilométer, és 1985-re újabb hét kilométerrel bővül a hálózat. A metrószervevényeken naponta mintegy hétszázezren utaznak, s a külterületekről 16-17 perc alatt jutnak el a városközpontba.

A jövő tervei is a gyors és egyszerű tömegközlekedést szolgálják. Háromas körútrendszer kialakítását tervezik. A külső körutat azok a járművek vehetik majd igénybe, amelyek elkerülik a városközpontot. A közép-ső körút a városzéli lakónegyedeket köti majd össze, a belső körúton pedig a történelmi városmagot közelíthetik majd meg. Ugyancsak a jövő tervei között szerepel a kommunális létesítmények további gyarapítása.

Az általa szorgalmazott olyan társadalomtudományi összefüggések elemzésének nincs folytatója, mint például a matematikai nyelvészet. A **szolgáltatások terén** — bár az alkalmazások köre bővült — a megbízások döntő többsége még mindig adatfeldolgozás. Bár, már olyan feladatot is végeznek, mely egy vállalat komplex tevékenységét kíséri nyomon a felvásárlástól az értékesítésig, s legtöbb fázisban folyamatos, napi programokat adnak. Foglalkoznak a mikroprocesszoros rendszerek fejlesztésével, a METRI-POND-dal közösen mérlegelési és folyamatvezérlési feladatok számítógépes megoldásával. Ez nem pusztán a szabad kapacitás értékesítése, hanem annak felismerése, hogy a számítástechnika alkalmazásának oktatása elkövetkezhet olyan előadókkal, akik maguk nem vesznek részt gyakorlati feladatok megoldásában.

A József Attila Tudományegyetem Kibernetikai Laboratóriuma ezután nemcsak az alapító Kalmár László szellemi hagyatékának, frásos örökségének gazdája, nevét nemcsak a Kalmár-alapítvány őrzi, hanem túl a magyar kibernetikai kutatás bölcsőhelye, műhelye, bázisa, az Árpád téri intézmény is.

Tandi Lajos

Gépgyártás Grúziában

A Grúz SZSZK-ban az utóbbi években jelentős összegeket fordítottak a gépgyártás fejlesztésére. Az eredmény nem maradt el: jelenleg ebben a köztársaságban állítják elő a Szovjetunió vasúti fővonalain közlekedő villanymozdonyok 30 százalékát, az emelőszervezetek (daruk) elektromotorjainak 15,5, a nagyteljesítményű villanygépek 7,2 és a kisfeszültségű elektromos készülékek több mint 4 százalékát. A tbilisi Kirov Szerszámgépgyár a csőmegmunkáló gépek fő gyártója a Szovjetunióban. Az Ordzonikidze Hajóépítő és -javító üzem a tengeri motoros hajók, a GRUZZEL-MAS a tea-betakarítógépek, a TBILPRIBOR pedig a mozdonyok sebességmérőkészülékeinek gyártásában tűnik ki.

A most folyó, XI. ötéves terv során Grúziában tovább bővítik a gépgyártás lehetőségeit. A szerszámgépgyártásban áttérnek az automatizált, programvezérelt szerszámgépek — csőmegmunkáló, kőszűrő- és esztergagépek — gyártására. Ennek érdekében megkezdik a tbilisi szerszámgépipari egyesülés üzemének rekonstrukcióját és a marneuli nehézszerszámgépgyártó üzem építését.

Tovább fokozódik az emelő- és szállítógépek előállításának. Növekszik a szállítószalagok, a különböző típusú emelődaruk gyártása. Grúziában a nyolcvanas évek végére a gépgyártás volumene eléri az ipari termelés 18-20 százalékát.

Csongrád megye kistermelőiről

A Kistenyésztők Lapja legújabb száma

Tavasszal hírül adtuk, hogy a Csongrád megyei Takarmányozási és Állattenyésztési Felügyelőség több vállalattal és intézménnyel közösen pályázatot írt ki állattartó kistermelők részére. Beszámoltunk arról is, hogy 70 dolgozatot készítettek el az egyébként tollforgatásához nem szokott állatszerető emberek. Az általuk leírt sok jó ötlet közkinccsé tételére vállalkozott a **Kistenyésztők Lapja** című havi szakfolyóirat legújabb, most megjelent decemberi száma.

Ebben alapban olvashatunk a pusztaszeri Kasper Veronika és a szeged-gyáraleréti Szalkai Sándorné nyúltenyésztéssel kapcsolatos dolgozatának értékes megállapításairól, Abraham Gábor szőregi kistermelő egyszerű és olcsó takarmányozási megoldásairól, a felgyői Gelei Ferenc galambtenyésztésének fortélyairól, a vásárhelyi Farkas László „természetes környezetben” tartott anyakocáiról, a bordányi Tari Lajosné figyelemre méltó „malacmentő” tevékenységéről és a makói Szabó József háztáji juhtenyésztéséről is.

Foglalkozik a lap Csongrád megye kisüzemi állattartásával, annak takarmányellátásával, állategészségügyi és állatforgalmazási kérdésekkel, a sertések mesterséges termékenyítésével, a háztáji tejgyűjtés ruzsai tapasztalataival és a gorszai bérhizálás eddigi eredményeivel. A lap munkatársai a kistermelést irányító, szervező szakemberek mellett megkerestek több pályázót, és eredményesen gazdálkodó — pályázatot nem készítő — kistermelőt is, akikkel képrportot készítették.

A Jóó Sándor bikahizlálásáról és Fodor István „keterces” sertéstartásáról készített fotók a makói kistermelés pillanatképeit vetítik elénk. Érdekes színfoltja a kisállattartásnak Gémes Sándor vásárhelyi nutriatenyésztése. A szintén vásárhelyi Bódi Ernő „szakosított” háztáji sertésfelneveléséről és a fábianszabonyi Nagy István gazdaságáról készült felvételek sok fáradtságos munkáról és annak eredményeiről árulkodnak. Bihari József nyúltenyésztő állományáról, Varga János monden galambjairól és Szántó Péter sertéseiről Dorozsmán készített felvételeket az újságírók. Helyet kapott a fényképek között a forráskúti Vass Lajos és a szombóli Soós Ferenc házatája is.

Erdeklődésre tarthatnak számot a felsoroltak mellett megjelent egyéb szakkikkek is.

Szorgalmas állattartóink tevékenységének elismeréseként értékeltük, hogy a Csongrád megyében összegyűjtött tapasztalatok, riportok, a kistermelők mindennapi nehéz munkájáról készített pillanatfelvételek eljutnak e lappal az ország minden részébe.

Kence, növényolajból

A szömörceből, ebből a szömörceből készült fénymeszes lejtőkön tenyésztő, őszszel pirosodó levelű növényből készült kence adja azt a fényfűzést, amellyel a keleti művészek régóta tartósabbá teszik a lakások burtórait és díszítárgyait. A fényesre lakkozott, dúsan díszített asztalok, virágvázá, faliképek ma is kedvelt díszjei a korai otthonoknak, de külföldön is keresett termékek, a

Döntött a Legfelsőbb Bíróság

Gyermekeket gázolt, kié a felelősség? — Válás után

Egy hatéves kislány át akart szaladni a nagy forgalmú úttesten, de egy személyautó elütötte. A gyermek combvaskörést szenvedett. A vezető ellen nem indult büntetőeljárás, mert a szakértői vélemény szerint a kislány féktávolságon belül szaladt az autó elé. Viszont azt is megállapították, hogy a kocsi 85 kilométeres sebességgel ment. A gyermek szülei az Állami Biztosító megyei igazgatósága ellen pert indítottak, amelyben tízezer forint nem vagyoni kár megtérítését kérték. Ezt azzal indokolták, hogy a baleset következtében a kislány testi fogyatékos lett bal lába négy centiméterrel megrövidült.

A járásbíróság, majd fellebbezésre a megyei bíróság a keresetet elutasította. Az ítélet indoklása szerint a gyermek országos főközeledek útvonalon felüvelet nélkül, a kijelölt gyalogátkelőhelytől távol minden körülmények nélkül szaladt át, ezért a vezető az összeütést nem tudta elhárítani, tehát felelősség nem terheli. A jogerős döntés ellen emelt törvényességi óvárra a Legfelsőbb Bíróság az ügyben új eljárást rendelt el.

A Polgári Törvénykönyv értelmében, aki fokozott veszéllyel járó tevékenységet folytat, az ebből eredő kárt megtéríteni köteles. Mentesül a felelősség alól, ha bizonyítja, hogy a kárt olyan elháríthatatlan ok idézte elő, ami a fokozott veszéllyel járó tevékenység körén kívül esik. Ennek bizonyítása az Állami Biztosítóra tartozik — hangzik a határozat. A biztosító ilyen okként arra hivatkozott, hogy a gyermek féktávolságon belül lépett a kocsira, amikor a gázolást már nem lehetett megakadályozni. A helyszíni vizsgálat is ezt állapította meg.

A rendőrségi iratokból azonban az is megállapítható, hogy a vezető megszegte a sebességkorlátozó szabályt. Bizonyítani kellett volna azt is, hogy amennyiben a gépkocsivezető a megengedett sebességgel halad és a gyermek féktávolságon belül kerül az autó elé, a baleset akkor is elháríthatatlan lett volna-e? Tisztázni kell tehát, hogy a kislány mikor lépett le a járdáról, a vezető mikor vette észre, mikor kezdett fékezni és a veszélyhelyzet elhárítására tett-e kísérletet?

Az sincs megállapítva, hogy a baleset időpontjában milyenek voltak a látási viszonyok, illetve az autó tompított fénye és a közúti világítás mellett mennyi volt a látótávolság és mennyi lett

volna a megengedett sebesség. Mindezek tisztázására tanúkat kell kihallgatni és új bizonyítási eljárást indítani.

A házastársak között az életközösség megszűnt. Lakásukban az egyik szoba a férjé, a másik az asszonyé, a harmadik két kiskorú gyermeküké lett. A válóperben a járásbíróság, majd a fellebbezésre a megyei bíróság a házasságot felbontotta és az asszony egészségügyi állapotára tekintettel a gyermekeket az apánál helyezte el. A lakás kizárólagos használatára is öt jogosították fel azzal, hogy elvált feleségének fizessen 15 ezer forint kárpótlást, az asszony elhelyezéséről pedig a lakásügyi hatóságnak kell gondoskodnia.

A megyei bíróság ítéletének indoklása szerint a házasság részben a férfi gyakran italozó és ilyenkor durva magatartása miatt, részben az asszony ideggyengeségével járó tünetek miatt bomlott fel. A gyermekek is elhidegültek anyuktól és érzelmileg apjukhoz kötődnek. A jogerős döntésnek a lakáshasználatról hozott rendelkezése ellen „megalopozatlanság és törvénysértés” címen emelt óvárra a Legfelsőbb Bíróság új eljárást rendelt el.

Nincs akadálya annak, hogy a bíróság a lakás kizárólagos használatára valamelyik volt házastársat jósítsa fel — hangzik a határozat. Ebben a perben azonban az eljárási bíróságok nem vizsgálták, hogy a lakással kapcsolatos döntésüket olyan családvedelmi érdekek indokolják-e, amelyek miatt az asszonynak onnan távoznia kell. Tény, hogy a tarthatatlan helyzetet elsősorban az anya magatartása idézte elő, viszont a férfi viselkedése, főképpen italozása miatt, szintén kifogásolható.

Az eljárási bíróságok hiánvos adatok birtokában, megfelelő alap nélkül döntöttek. Nem kizárt a mezosztott lakáshasználat, ha a műszaki lehetőség két önálló otthon kialakítására nyújt módot. Ezzel kapcsolatban meg kell állapítani, milyen lehetőség van lakáselválasztásra, az építési hatóság engedélyétől függő — vagy esetleg anélkül is megvalósítható — teljes elkülönülést adó belső átalakításra. A volt házastársak lakáshasználatára lehetőleg az addigi keretben oldódjék meg és csak ha ez kizárt, akkor kell valamelyiküket a kizárólagos használatra feljogosítani.

Hajdú Endre

Vetőmag, tavaszra

Jövőre tovább javul a már most két hónappal kiskerttulajdonosok számára a vetőmagellátás, az ideinél mintegy 10 millióval több, összesen 40 millió tasakkal hoznak forgalomba különféle magvakat. A csomagok nagy része —

száma már most két hónappal kiskerttulajdonosok számára a vetőmagellátás, az ideinél mintegy 10 millióval több, összesen 40 millió tasakkal hoznak forgalomba különféle magvakat. A csomagok nagy része —

A megközelítően 1,7 millió kiskerttulajdonos a jórészt hobbiként maga termesztette zöldséggel-gyümölcscsel jelenleg már nemcsak saját ellátásának egy részét biztosítja, hanem piacra is termel, így igen fontos a szerepe a biztonságos ellátásban. A vállalat számukra évről évre nagyobb választékot állít össze, s a vetőmag-mennyiségeket is növeli. Az 1982-es keresletnek megfelelően a legnagyobb arányban különféle zöldségfélék magvait forgalmazza, a fűszernövények magvainak mennyiségét is növelik, így máris kapni a safrányt és a lestyánt.